

svršavajući okruža. Dakle jednako postupa, kao kad daje blagoslov na koncu mise, samo što ne ljubi oltara, upotrebljava druge riječi okreće se k oltaru istim putem, kojim se je okrenuo od oltara k narodu. — Davši blagoslov sklopi korporal, stavi ga u burzu, uzme ključ¹ od tabernakula (najbolje ga prevjesiti preko burze), i burzu² držeći objema rukama podignutu pred prsima siđe bez inklinacije pred oltar, tu genufektira (ako nije ostala nijedna partikula u ciboriju, a inače nema druge posude s presv. Sakramentom u tabernakulu,³ napravi duboki naklon glavom), pokrije glavu biretom, te polazi u sakristiju.

9. Ako se redovnicama, koje su vezane na klauzuru, dijeli sv. pričest izvan sv. mise ili neposredno prije i poslije mise kod prozorčića, valja razlikovati, da li se same pričešćuju ili je još tko drugi za sv. pričest. a) Ako se samo one pričešćuju, a prozorčić je iza oltara ili daleko od oltara, tada svećenik, pošto je izmoljen *Confiteor*, pođe s ciborijem k prozorčiću, te tu izvrši sve molitve i obrede prije pričesti i poslije pričesti. b) Ako se još tko pričešćuje osim redovnica, ili ako se one samo pričešćuju, ali je prozorčić blizu oltara, tada se sve molitve i obredi, kako prije dijeljenja pričesti tako poslije, imaju obaviti na oltaru.⁴

Dodatak.

Popudbina i pričest bolesnika.

1. Ovdje je govor o pričesti, koja se nosi izvan crkve, da se dade bolesniku bilo kao popudbina, bilo kao pričest iz pobožnosti, ili da zadovolji zapovjedi o uskrsoj pričesti. Nema razlike, da li se nosi kao popudbina ili inače kao pričest, osim u riječima, kojima se daje. Kod popudbine govori svećenik: *Accipe frater (soror) viaticum*,⁵ a inače *Corpus Domini*.

2. Popudbina se može u nuždi dijeliti u svako vrijeme; no gdje baš nije nužda, neka to bude prije podne.

3. Sveta se pričest nosi uvijek otkrite glave. Radi zla vremena ili slabosti svećenika može se dobiti indult,⁶ koji se u nuždi može presumirati.

4. Putem se daje znak zvoncem. U tri posljednja dana Vel. sedmice mogu se mjesto zvonca upotrebiti maljići.

5. Svećenik noseći presv. Sakrament nema se nikamo obazirati, oči njegove i misli neka su upravljene na Spasitelja, kojega nosi, i zato nema idući putem ili ulicama davati prolaznicima blagoslov s Presvetim.⁷ Moli putem psalam *Miserere* i druge psalme i kantika; i u

¹ S. C. Concilij 24. XI. 1693 (vidi Erker, pag. 284 u noti 35). — ² Burza s korporalom ne smije se držati na oltaru, nego se ima nositi u sakristiju (D. a. 2932). — ³ Razumije se u crkvi, u kojoj se ne čuva stalno presv. Sakrament; inače valja da ostane barem jedna čestica. — ⁴ D. a. 3800. — ⁵ Ako se je bojati, da bi bolesnika ova forma veoma potresla i ožalostila, bio bi to dovoljan razlog, da mu se dade popudbina običnom formom: *Corpus*. Ligorius, VI. 235. dub. 4; De Amicis II. pg. 353. — ⁶ D. a. 2908; 3059, XIX. — ⁷ Toga običaja ne pozna rimski ritual, a niti zagrebački.

tri posljednja dana Vel. sedmic: može ih tiho („submississima voce“) recitirati zajedno s *Gloria Patri*.¹

6. U kući, u koju se nosi k bolesniku sv. pričest, valja prirediti stol, koji ima biti pokrit čistim (bijelim) stolnjakom; na stolu križ među dva svijetnjaka s voštanicama; posudicu s vodom za pilo i drugu s blagoslovenom, ako je svećenik sam ne donese.² Soba bolesnikova neka bude uređena i prozračena.

7. Pričest k bolesniku može se nositi na tri načina: Svečano, manje svečano ali javno, i tajno.

a) Svečano nošenje sv. pričesti k bolesniku.

1. Svečano se nosi sveta pričest k bolesniku, kada se potpuno obdržavaju propisi rimskoga rituala.³ Prema tim propisima nosi se presveti Sakramenat u procesiji k bolesniku i opet natrag u crkvu.

2. U takom slučaju daje se samo sveta pričest bilo kao popudbina bilo iz pobožnosti, a ostali se sakramenti (ispovjed i Posljednja Pomast) dadu u drugo vrijeme. Jedino se još može bolesnik ispovjediti, ako treba, prije nego će dobiti sv. pričest.

3. Zvonom se daje znak, da će se polaziti k bolesniku, da se sakupe oni, koji će pratiti presv. Sakramenat zapaljenim svijećama, i koji će nositi umbelu ili baldakin.

4. Kada se sakupe, svećenik obuče roketu, stolu (i ako je moguće plašt) bijele boje, uzme u sakristiji mali ciborij za proviziju⁴ i burzu s korporalom, pođe k oltaru pokrivenne glave, došavši k oltaru otkrije se i genufektira. Rasprostre na oltaru korporal, postavi na nj ciborij i otkrije ga. Otvori tabernakul, genufektira, izvadi ciborij s hostijama i stavi ga na korporal. Otvori ciborij, genufektira, izvadi nekoliko hostija, barem jednu više nego što treba za pričest, i stavi ih u ciborij za proviziju. Obadva ciborija pokrije, opere prste u priređenoj na oltaru posudici, stavi na ciborije njihove plaštiće te veliki ciborij metne u oltar, genufektira, zatvori tabernakul i bez genufleksije klekne na podnožje (suppenatium) oltara, da mu podvornik stavi na ramena velum humerale. Dobivši svećenik velum ustane, genufektira, lijevom rukom pokrivotom velom prihvatiti za držak eiborija a desnom pokrije krajem vela cijeli ciborij odozgo tako da bude i cijeli ciborij i ruka pokriva.

2. Tada siđe s oltara i stane pod umbelu ili baldakin⁵ i procesija pođe. Naprijed ide onaj, koji nosi svjetiljku. Iza njega

¹ D. a. 2383. — ² Ako bolesnik prima u isto vrijeme i Posljednju Pomast, treba još pripraviti 6 kuglica od pamuka ili kudjelje, malo sredine hruha ili soli. — ³ Rit. Rom. IV. c. 4. — ⁴ Ako je u oltaru samo jedan ciborij s posvećenim hostijama, i nema druge posude (n. pr. kustodije, ostenzorija) s presv. Sakramentom, svećenik ne smije uzeti ovaj ciborij iz oltara i njega nositi k bolesniku, jer crkva ne smije ostati bez Sakramenta. U protivnom slučaju, mogao bi uzeti i ciborij iz oltara. Kieffer³, str. 313. Ali svakako je više prema propisima rituala, ako je posebni ciborij za proviziju. — ⁵ Žene ne smiju nositi umbele ili baldakina. Isto tako ne smiju nositi pred svećenikom svjetiljke niti zvoncima zvoniti. Mogu nositi svijeće, ali treba da stupaju iza svećenika. (D. a. 4127.)

idu dvojica, od kojih jedan nosi blagoslovenu vodu, te burzu s korporalom i purifikatorom, a drugi ritual zvoneći zvoncem. Iza njih ostali, koji nose u rukama zapaljene svijeće, na koncu stupa pod umbelom svećenik noseći presv. Sakramenat. Ako imade ženâ u procesiji, idu poslije svećenika.

6. Ulazeći u bolesnikovu sobu pozdravi svećenik: *Pax huic domui*, na što odgovori podvornik *Et omnibus habitantibus in ea*. Klerik,¹ koji je nosio burzu s korporalom, rasprostre korporal na stolu, a svećenik stavi ciborij na korporal, poklekne i daje skinuti velum. Uzme tada štropilo i poštropi blagoslovenom vodom bolesnika i sobu govoreći antifonu *Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor*; zatim prvi redak psalma 50. *Miserere* s *Gloria Patri* i opetuje antifonu. Iza toga kaže križajući se *Adjutorium nostrum* s ostalim versima i oraciju *Exaudi nos*.

7. Poklekne pred Presvetim i pođe k bolesniku, da vidi, da li je disponiran za sv. popudbinu i hoće li se možda ispovjediti. Ako se želi ispovjediti, poslušat će ga i odriješiti.

8. Tada sam bolesnik ili ko drugi u njegovo ime moli *Confiteor*.² Svećenik otkrije ciborij, poklekne i okrenuvši se k bolesniku govori *Misereatur tui . . . i Indulgentiam . . . tuorum tribuat tibi . . .*³ praveći desnom rukom po običaju križ nad bolesnikom.

9. Okrenuvši se k presv. Sakramentu, poklekne, uzme jednu česticu palcem i kažiprstom desne ruke, okrene se k bolesniku, pokaže mu sv. hostiju i govori: *Ecce Agnus Dei . . .* i doda triput: *Domine, non sum dignus . . .* Ovo posljednje govori tiho i bolesnik barem jedamput. Tada svećenik napravivši hostijom križ nad ciborijem pruži hostiju bolesniku govoreći: *Accipe frater (soror), Viaticum . . .* ili *Corpus Domini . . .* već prema tomu, da li bolesnik prima sv. pričest kao popudbinu ili drukčije.

10. Poslije pričesti bolesnikove postavi svećenik ciborij na korporal, poklekne i pokrije ciborij. Nato opere palac i kažiprst desne ruke u vodi, koju će dati bolesniku ispiti, ili ako on toga ne će, tada tu vodu valja da sa sobom ponese i baci u sakrarij, ili da je u kući bolesnikovoj baci u vatru.⁴

11. Iza toga govori svećenik: *Dominus vobiscum* i oraciju *Domine sancte . . .* daje si staviti na ramena velum, poklekne, prihvati,

¹ Ako podvornik nije klerik, sam će svećenik podržavajući lijevom rukom ciborij desnom rasprostrijeti korporal. — ² U nadbiskupiji zagrebačkoj može se moliti hrvatski. Coll. r. z. III, n. 5. — ³ Govori se uvijek u singularu primao bolesnik pričest kao popudbinu ili inače (D. a. 4193, IV. 1), osim ako je više njih za pričest. — ⁴ Coll. r. z. III. n. 10. De Herdt daje u tom slučaju, ako bolesnik ne bi hotio vode ispiti, ovaj naputak: „Ad hanc praecavendam difficultatem facilis methodus abluendi digitos videtur esse sequens: purificatorium ponitur juxta vasculum aquae, pollex et index dexteræ tenentur supra purificatorium juxta idem vasculum, cum digitis sinistrae manus spargitur aqua super indicem et pollicem dexteræ, quantum satis est ad ipsos abluendes, et tum index et pollex purificatorio mox absteruntur. Qua servata methodo, de reliqua aqua in vasculo remanente, nil est curandum.“ Kod De Amicis II. pg. 305.

kako je gore rečeno, svetu posudu s Presvetim, okrene se k bolesniku i dade mu njim blagoslov ne govoreći ništa. Tada svi ustanu, te polaze natrag u crkvu istim redom, kojim su došli. Svećenik govori psalam *Laudate Dominum de coelis* i druge psalme i himne.

12. Došavši u crkvu postavi svećenik ciborij na oltar, poklekne, siđe dolje pred najnižu stepenicu, skine velum i kleknuvši govori: *Panem de coelo* (u vrijeme uskrsno i u oktavi tijelovskoj dodaje se *Alleluja*), *Dominus vobiscum* i ustavši oraciju *Deus qui nobis* s kratkim svršetkom; ova se molitva ima uzeti i u uskrsno vrijeme.¹ Tada poklekne i okrene se, stupivši malo na stranu, k puku da mu navijesti oprost.²

13. Poslije toga klekne, uzme velum, pođe gore k oltaru, poklekne, pokrije velom ciborij³ i ruke, okrene se i ne govoreći ništa blagoslovi puk, okrene se k oltaru „*perficiendo circulum*“. Klekne, da mu se skine velum, otvori tabernakul, stavi u nj ciborij, poklekne i zatvori tabernakul. Siđe niz stepenice, poklekne, pokrije glavu biretom i vrati se u sakristiju.

b) Manje svečano nošenje.

1. Rimski ritual⁴ dopušta, da se u slučaju nužde može sv. pričest nositi bolesniku i manje svečanim načinom. U zagrebačkom ritualu⁵ nalazi se taj obred odobren od svete Stolice. Uzima se samo jedna čestica ili toliko, koliko je bolesnika, ako ih je više, koji će se istim putem pričestiti.

2. U tom slučaju stavlja se posudica za nošenje sv. pričesti u bijelu svilenu kesicu,⁶ koja se vrpčama ovjesi oko vrata. Zgodno je, ako je na toj kesici sprijeda kao plaštic, koji će sakrivati ruke svećenikove, kad drži kesicu s Presvetim. U tu kesicu ne smije se ništa drugo metati nego jedino posudica za presv. Sakramenet, a nikako posudica s uljem za Posljednju Pomast. Za ovu valja imati posebnu ljubičastu kesicu.⁷ Kada svećenik polazi k bolesniku, da mu ponese popudbinu i zajedno podijeli Posljednju Pomast, nosi ovu kesicu sa sv. uljem ovješenu oko vrata pod roketom, dok se ona s Presvetim stavlja na roketu i svećenik je drži u rukama.

3. Pred svećenikom treba da ide barem jedan podvornik, muškarac, koji nosi u jednoj ruci svjetiljku i zvonce, kojim daje znak, a u drugoj burzu s korporalom i purifikatorom te ritual.⁸

¹ D. a. 2089, VII. — ² 7 godina i 7 kvadragna onima, koji su pratili sa svijećama; 5 godina i 5 kvadragna onima, koji su pratili bez svijeća. —

³ Ciborij ima biti pokrit velom, kad se daje njim blagoslov, upravo onako, kako ga nosi k bolesniku i natrag. — ⁴ Rit. Rom. IV. 4. n. 10. 20. 24. —

⁵ Coll. r. z. III. — ⁶ Zove se također burza za proviziju. Por. Schüch-Polz, Pastirsko bogoslovlje str. 318. — ⁷ Por. Schüch-Polz, Past. bog. ibidem. —

⁸ Ovo se sve može metnuti u kakovu zgodnu i pristojnu torbu, koja se neka ne upotrebljava u druge svrhe, nego jedino za proviziju.

4. Svećenik obukavši roketu i stolu bijele boje,¹ objesi oko vrata burzu s posudicom za sv. pričest, polazi k oltaru, gdje se vlada uzimajući svete čestice² onako, kako je rečeno gore pod a) 4., samo što ne dobiva velum humerale, nego odmah, kako je zatvorio tabernakul, poklekne i uzme obadvjema rukama kesicu s posudom prebacivši plašić kesice preko ruku. Kod uzimanja sv. čestica iz ciborija i stavljanja u posudicu za proviziju bit će dobro pripaziti, da se uzmu čestice čvrste i stresu s njih možebitne mrvice, koje ih se drže. Podvornik³ stupa naprijed, a svećenik uspravljena tijela oborenih k Sakramentu očiju i umjerena koraka za njim.⁴

5. Dalje sve kako je rečeno pod a) 6—7. Ako je još ostala koja čestica u posudici iza pričesti bolesnikove, jer imade još kojega bolesnika u kojoj drugoj kući, postupa dalje onako kako je rečeno gore pod a) 10. 11. Ako nema više nijedne čestice, postupat će kako slijedi.

6. Poslije pričesti bolesnikove bez genufleksije zatvori posudicu, da je, kad se vrati, stavi u tabernakul i purificira kod prve sv. Mise, a prste si opere kako je rečeno pod a) 10. No može i posudicu purificirati ili na suho, da kažiprstom desne ruke potegne po unutrašnjosti posudice, a onda prste opere u vodi za to pripravljenoj; ili na palac i kažiprst desne ruke nalije s lijevom malo vode nad posudicom, u kojoj su bile svete čestice, izlije tada vodu u čistu čašu, purifikatorom otare prste i posudicu. S vodom postupa, kako je rečeno pod a) 10.⁵

7. Iza toga govori *Dominus vobiscum* i oraciju *Domine sancte*... Poslije toga sklopi ruke pred prsima, okrene se k bolesniku i blagoslovi ga veleći: *Benedictio Dei omnipotentis*... Svijetlo se ugasi, svećenik svuče stolu i roketu, te polazi kući.

D o d a t a k. 8. Ako svećenik podjeljuje istom prilikom Posljednju Pomast i Apostolski blagoslov, tada će svršivši obred pričješćivanja promijeniti stolu t. j. uzeti (ili preokrenuti) ljubičastu. Ispušta se *Pax huic domui* i *Asperges*, odmah će dati bolesniku⁶ da poljubi križ i, ako je potrebno, poučiti ga o tom svetom sakramentu. Poslije toga kaže *Adjutorium nostrum*... tri oracije: *Introät, Oremus et depre-*

¹ S druge strane može ta stola biti ljubičasta, da je upotrebi kao ljubičastu kod ispovijedanja, dijeljenja Posljednje Pomasti i Apostolskoga blagoslova. Zaključujemo ovo iz D. a. 3086, VII, koji dopušta takovu dvostruku stolu kod podjeljivanja Krsta. — ² Toliko, koliko je osoba za pričest; ako je samo jedna, uzme samo jednu česticu. — ³ Nikako nije u redu, da svećenik sam ide bez podvornika, ili sam jaši poslavši čovjeka, koji je došao po nj, drugim putem pred sobom. Osobito u ovom posljednjem slučaju baš mu je nužno, da bude neko uz njega, jer se može lako dogoditi kakova nesreća, da spane s konja ili se konj poplaši. — ⁴ Može se i voziti i jašiti (Rit. Rom. IV. 4 n. 10). Pritom valja paziti, da bude sve dostojno, koliko već prilike dopuštaju. — ⁵ Por. Kieffer³ str. 313. — ⁶ Ako je u posudici ostala još koja sveta čestica, jer mu poslije valja ići k drugom bolesniku, pazit će da se prema Presvetom vlada, kako je propisano: dakle, kad odlazi od stola, pokleknut će na jedno koljeno, a tako kada se opet vrati. U tom slučaju držimo da će i blagoslov s Presvetim dati tek, kad bude odlazio iz kuće bolesnikove, a ne odmah poslije pričesti.

cemur i *Exaudi nos*. Ova se posljednja ima govoriti, ma da je već govorena prije svete pričesti. Isto tako moli se *Confiteor* i poslije njega daje običajna apsolicija, i ako se je molio prije pričesti. Kad moli oraciju *In nomine Patris* napravivši najprije križ desnom rukom nad bolesnikom, ispruži istu ruku nad bolesnika, a da ga se ne tiče.

9. Ako se poslije pričesti i Posljednje Pomasti daje odmah Apostolski blagoslov ispušta se također *Pax huic domui* i *Asperges. Confiteor* se imade opet moliti, ali se na ovom mjestu uvijek ispušta *Indulgentiam*.¹

c) Privatno nošenje sv. pričesti bolesniku.

1. Iz važnih razloga, a uz odobrenje ordinarija² može se sv. pričest nositi bolesniku posve privatno uz propis, što ga je izdao Benedikt XIV. a ponovila S. C. de discipl. Sacram 23. XII. 1912 ad III.:³ „Sacerdos stolam semper habeat propriis coopertam vestibus: in sacculo, seu bursa Pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem fidei, in defectu Clerici, associetur.“

2. Posudica za sv. pričest i burza (kesa) iste su kao pod b). Reketu će dati čovjeku, koji će ga pratiti, ili staviti u torbu za proviziju.

3. Kada ima uzeti presv. Sakramenat, postupat će ovako:⁴ U sakristiji obuče roketu i bijelu stolu, pođe s burzom i posudicom k oltaru, tamo uz propisane reverencije [a) 4; b) 4] uzme jednu česticu ili koliko ih treba i stavi u posudicu. Zatvorivši tabernakul i stavivši posudicu s Presvetim u bursu ostavi je na oltaru te se uz dužne reverencije vrati u sakristiju. Tu skine roketu, a bijelu stolu ostavi na reverendi, preko toga obuče kaput te pođe k oltaru; dolje napravi duplex genufleksiju, uzađe gore, poklekne i uzme kesicu i ovjesi je oko vrata i sve to stavi pod gornje odijelo tako da se izvana ništa neopaža. Tada klanjajući se tiho Spasitelju ide čedno u pratnji kojega vjernika k bolesniku.

4. Došavši u kuću bolesnikovu pozdravi po običaju *Pax huic domui*, položi Sakramenat na stol, obuče roketu i stavi na nju stolu, tada izvadi posudicu sa Sakramentom iz kesice, poklekne i govori *Asperges*. Dalje sve, kako je rečeno pod b) odnosno pod a).

¹ Rit. Rom. V. 6. n. 6; Coll. r. z. IV. 2. n. 5. — ² Coll. r. z. IV. —

³ A A S. IV. pg. 725; Rit. Rom. Appen. pg. 11*. — ⁴ Schüen-Polz, Pastir. bog str. 511. bilj. 2.